

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА. ВИЗНАЧЕННЯ

- **Екологічна політика** – сфера діяльності, спрямована на збереження та відтворення здорового і безпечного довкілля, забезпечення збалансованого використання природних ресурсів, мінімізації негативного впливу господарської діяльності на природу та здоров'я населення (*Екологічна енциклопедія, 2008*).
- Екологіка має формуватися **як практичний інструмент** збалансованого розвитку, охорони природи, невиснажливого природокористування та підтримання належного рівня здоров'я населення.

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА

- **Державна екологічна політика** — це діяльність державних органів, спрямована на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Екологічну політику також можуть мати окремі підприємства чи організації.
- Екологічна політика на національному рівні формується **Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України**. Ще донедавна Міндовкілля одночасно розробляло екологічну політику та впроваджувало її. Наразі у рамках реформи державного управління планується зосередити зусилля Міністерства саме на експертній, аналітичній роботі, яка полягатиме у розробці політичних рішень у природоохоронній діяльності, а їхнє безпосереднє виконання покладатиметься на різні державні агенції, служби або місцеву владу.

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА СУТНІСТЬ “ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ”

- **А.Ендрес:** система заходів, спрямованих на забезпечення якості навколишнього середовища, відтворення природних ресурсів і створення відповідних екологічних умов для життя населення
- **Д. Маркович:** свідома й підтримана діяльність, яка регулює відношення суспільства до природи з метою захисту і розвитку довкілля
- **В. Сахаєв, В. Шевчук** розробка пріоритетів на перспективу з урахуванням здоров'я населення і збільшення тривалості життя, відтворення рослинного і тваринного світу, збереження екологічного, генетичного і матеріального базису, природної, історичної спадщини і культури
- **О. Костильов:** задекларовані цілі, пріоритети, принципи розвитку території, узгоджені з екологічними, економічними, соціальними процесами і спрямовані на забезпечення екологічної безпеки регіону
- **М. Реймерс:** соціально-економічна політика, в тому числі міжнародна, побудована на розумінні виграшів і недоліків, пов'язаних з екологічним станом території країни та природних ресурсів, що знаходяться на цій території

СУБ"ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- Держава
- Політичні організації
- Громадські рухи
- Корпорації
- Підприємства
- Міжнародні організації

Види екологічної політики

- Міжнародна
- Державна
- Галузева
- Корпоративна
- Громадська

Реалізація державної екополітики

- **Управлінський рівень** (акцент на технічних аспектах прийняття рішень, основну роль відіграють експерти, які визначають як рамки розгляду питання, так і ступінь його значущості)
- **Плюралістичний аспект** (долучення громадськості)
- **Коллективний аспект** (ґрунтується на концепції “прав місцевого населення”)

Масштаби реалізації екополітики

- Глобальний
- Національний
- Регіональний
- Локальний

Галузева екополітика

- Основна мета: сприяння екологізації головних галузей, які впливають на стан довкілля: енергетики, промисловості, сільського господарства, транспорту.
- Питання галузевої екополітики мають знайти своє відображення в галузевих планах і програмах

Локальна екополітика

- Ґрунтується на перевагах локального підходу до розв'язання екологічних проблем, який дає можливість краще враховувати інтереси населення, культурні традиції, екологічну ємність регіону, соціально-економічні та політичні умови діяльності. *Тут особливою є роль органів місцевого самоврядування, процеси децентралізації і деконцентрації.*

Громадська екополітика

- Громадянське суспільство виконує функцію привернення суспільної уваги до тих екологічних проблем, на які **не реагує** ні держав, ні ринок. До інших функцій громадської екополітики зараховують:
 - - громадський контроль за реалізацією національної та міжнародної політики
 - - підтримку громадських ініціатив, спрямованих на покращання стану довкілля

Правові інструменти екополітики

- Стратегічне планування
- Територіальне планування
- Фінансування
- Моніторинг довкілля
- Менеджмент екологічний
- Аудит екологічний
- Контроль за реалізацією природоохоронних заходів
- Інформування
- Участь громадськості

Екологічна політика в містах: проблеми реалізації та виклики

Орієнтованість міст на економічний розвиток та відсутність консолідованої міської політики, спрямованої на збереження навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів, зазвичай призводить до того, що вирішення екологічних проблем почасти відкладається на майбутнє, їх вирішенню не приділяється належної уваги, що збільшує антропогенно-екологічні ризики.

Існує прямий зв'язок між збільшенням економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності, показником зайнятості населення з рівнем забруднення чи деградації компонентів довкілля.

Уникнути цього можна лише за умови реалізації ефективної екологічної політики, яка базується на відповідних принципах і дієвих інструментах впровадження.

Стратегія екологічної політики в містах

Основні положення екологічної політики міста повинні орієнтуватися на досягнення **безпечного та комфортного для мешканців стану довкілля**

Ці стратегічні цілі потребують нових **механізмів та інструментів реалізації міської екологічної політики в сферах:**

- розвитку муніципальної системи управління у сфері навколишнього природного середовища,
- удосконалення системи територіального планування,
- моніторингу навколишнього середовища;
- екологічного менеджменту; екологічної експертизи та аудиту економічних й фінансових інструментів забезпечення охорони навколишнього природного середовища та оптимізації природокористування;
- функціонування екологічної мережі;
- контролю громадськості у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- екологічного виховання, освіти і просвіти.

Принципи екологічної політики

- **рівноправність трьох складових сталого розвитку (економічної, екологічної, соціальної), який вимагає переорієнтації прийняття рішень з врахуванням екологічних наслідків);**
- **інтеграція екологічної складової в комплексну стратегію міської політики - екологічні цілі повинні враховуватися на тому ж рівні, як економічні та соціальні цілі;**
- **екологічна відповідальність - запровадження законодавчої відповідальності за будь-які порушення екологічного законодавства;**
- **попередження або запобігання, яке передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, що базуються на результатах проведення державної екологічної експертизи й екологічного моніторингу;**
- **збруднювач та користувач платять повну ціну, який вимагає від підприємств збруднювачів зменшити рівень негативного впливу на навколишнє середовище, забезпечує повну відповідальність збруднювача або користувача за прямий або опосередкований вплив його діяльності на компоненти довкілля;**
- **принцип міжгалузевого (секторального) партнерства та залучення до реалізації екологічної політики широкого кола зацікавлених сторін**

Інструменти екологічної політики

- **посилення відповідальності підприємств-забруднювачів довкілля:** підвищення ставок платежів діючої системи нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища до рівня, який стимулює суб'єктів господарювання зменшувати обсяги забруднення;
- **зменшення непродуктивного використання енергетичних ресурсів** за рахунок впровадження програми фінансового стимулювання зменшення енергоспоживання;
- **активне застосування екологічного управління, аудиту та сертифікації,** стимулювання підприємств промислового та комунального секторів запроваджувати ресурсозберігаючі та енергоефективні технології, широке використання еколого-економічних інструментів;
- **використання стратегічної екологічної оцінки бізнес-планів і програм підприємств** різних секторів економіки, зокрема сектору пасажирських перевезень, при складанні й оцінці заявок підприємств на отримання необхідних дозволів;
- **запровадження оцінки екологічних ризиків** з метою забезпечення принципу запобігання забрудненню навколишнього середовища;
- **координація різних суб'єктів моніторингу якості компонентів довкілля** як основи для прийняття управлінських рішень;
- **розвитку міжнародного співробітництва,** залучення іноземних інвестицій, позитивного досвіду та найкращих практик у галузі реалізації ефективної природоохоронної політики міського середовища;
- **формування корпоративної екологічної відповідальності** бізнесових структур за рахунок прийняття довготермінових зобов'язань компаній покращення якості життя працівників та їх сімей, включаючи якість навколишнього середовища.

Регіональна специфіка м.Львова

Регіональні особливості формування екологічної ситуації в м.Львові визначають основні пріоритети екологічної політики на 2012-2025 роки, визначені Комплексною стратегією розвитку Львова (затверджена рішенням сесії ЛМР в 2011 р.).

Для досягнення комфортних умов проживання та відпочинку необхідним є розроблення та здійснення комплексу заходів, які дозволять: облаштувати екологічно-безпечний полігон ТПВ, спорудити сміттєпереробний завод, налагодити роздільне сортування ТПВ, оптимізувати систему водовідведення, зменшити забруднення атмосферного повітря пересувними джерелами, збільшити площі зелених насаджень разом з покращенням їх фітосанітарного стану та естетичної привабливості, зменшити кількість безпритульних та синантропних тварин, продовжувати формування екологічного світогляду мешканців, «паспортизацію» осередки активізації небезпечних морфо-динамічних процесів та розробити заходи щодо їх попередження.

Регіональна специфіка м. Львова

- Львів займає 0,8% площі Львівської області(171,01 км²), тут проживає 729 тис. осіб (майже 30% від населення Львівської області)
- протягом останніх 20-ти років чисельність мешканців Львова зменшилася на 80 тис. (1993 р. – 836 тис. осіб, 2017 р. – 758 тис.осіб)
- показник щільності населення у Львові становить 4435 осіб/км² за середньої в області - 116 і в Україні - 76 осіб/км²
- житловий фонд міста становить 14,94 млн. м², забезпеченість населення житлом становить 20,2 м² на 1 мешканця

Регіональна специфіка м. Львова

- **Екологічна ситуація у м. Львові, так само як в Україні загалом, залишається напруженою, що створює низку проблем для мешканців міста. Причинами такого стану вважаємо:**
- накопичення значних обсягів ТПВ, відсутність ефективних способів їх збирання, зберігання та видалення (сміттєпереробний завод, сортування ТПВ, зменшення використання пластику)
- стан системи водовідведення
- недосконалість транспортних розв'язок й організації схем руху транспорту;
- зменшення площі зелених насаджень;
- прояв небезпечних геологічних процесів,
- недостатній рівень екологічної свідомості населення, відсутність низки правових норм тощо

Комплексна екологічна програма на 2017-2022 рр. для міста Львова

Розроблена згідно з ухвалою сесії Львівської міської ради № 348 від 17.03.2016 р. „Про затвердження річного плану пріоритетного фінансування природоохоронних заходів з місцевого фонду охорони навколишнього природного середовища у 2016р.”

Виконано на замовлення *Департаменту містобудування Львівської міської ради*

Головний розробник - *Інститут екології Карпат НАН України*

Аналіз виконання комплексної місцевої екологічної програми на період 2011-2016 рр.

Аналіз виконання комплексної місцевої екологічної програми для м. Львова на період 2011-2016 рр. засвідчив, що Програма виконана на 60-70%.

З міського фонду охорони навколишнього природного середовища в 2001-2010 рр. на реалізацію природоохоронних заходів було заплановано виділення **15851,1 тис. грн. (за Програмою – 4315 тис. грн.)**.

Місто фактично перевиконало взяті на себе фінансові зобов'язання майже в чотири рази, однак реалізація заходів потребувала залучення інших джерел фінансування

Основними причинами стану недовиконання попередньої комплексної екологічної Програми для м. Львова, дія якої завершилася в 2016 р., є:

✓недостатній рівень щорічного моніторингування Програми та громадського контролю за її виконанням, що дало б підстави для її поточного коригування (наглядова рада зустрічалася 2 рази за 5 років);

✓домінування принципу фінансування оперативних негайних цілей з огляду на недостатній рівень фінансування природоохоронних програм загалом у межах держави, відсутність фінансування природоохоронних заходів у рамках обласного фонду охорони навколишнього середовища тощо

Сучасний стан міського середовища

Атмосферне повітря

На сьогодні викиди від пересувних джерел є найбільшими забруднювачами атмосферного повітря в місті. За матеріалами статистичної звітності, вони в 2016 р. становили 35,1 тис. т (93% від сумарного викиду), що у 13 разів перевищувало обсяг викидів від стаціонарних джерел забруднення (станом на 2011 р. цей показник становив 22).

Водовідведення

Забезпечення території міста каналізаційною мережею становить **85%**. До тепер неканалізованими залишаються території приватної забудови в районах Знесіння, Підзамче, Рясне-1, смт Винники, Брюховичі, Рудно, нижньої частини вул.Личаківської тощо. Загальна кількість неканалізованих територій включає 114 вулиць, 3183 будинки, в яких проживає 13864 мешканців

Тверді побутові відходи

Щорічне надходження твердих побутових відходів на сміттєзвалище міста Львова впродовж останніх 5 років зросло майже на **73%** і становило в 2016 р. 228,1 тис. т (2010 р. – 131,7 тис. т). З розрахунку на одну особу протягом останніх 5-ти років утворення відходів зросло від 173 до 300 кг/рік.

Зелені насадження

Площа зелених насаджень Львова становить 33286 га, у тому числі в межах міста 4419 га, або майже 26% від площі. З огляду на те, що до цього часу не завершено інвентаризацію зелених насаджень міста, **місто не володіє інформацією щодо того, яка площа зелених насаджень реально припадає на одного мешканця (в 2000 р. цей показник становив 54 м²/особу)**

Сучасний стан міського середовища

- Загальна кількість **відходів I-III класів небезпеки**, що утворилася на підприємствах протягом 2015 р., дорівнювала 221 т (в 2010 р. цей показник становив 389 т). На своїх територіях зберігання таких відходів здійснюють ПАТ „Іскра”, ТОВ „Променергосервіс”. ВАТ „Львівський завод фрезерних верстатів”, ЗАТ „Завод комунального транспорту” та інші. Станом на 0.1.01.2015 р. об’єм складування відходів I-IV кл. небезпеки в організованих сховищах і на територіях підприємств міста становив 609438 т. З цієї кількості майже 99% - це сполімеризовані кислі гудрони, які розміщені поблизу Грибовицького сміттєзвалища (за межею міста). Перероблення (оброблення) відходів I-III кл. небезпеки в 2010 р. становила 353 т, що складало майже 90% від їхнього утворення протягом року. В 2015 році цей показник істотно знизився: протягом року було перероблено лишень 6% від загального об’єму відходів I-III класів. Серед відходів виробництва, які розміщені на території міста, переважають промислові відходи III – IV класів шкідливості, захоронення яких здійснювалося на міському сміттєзвалищі.
- Завдяки реалізації департаментом містобудування ЛМР протягом 2012-2015 рр. міжнародного проекту "Створення муніципальної системи поводження з відходами електронного та електричного устаткування у Львові з використанням досвіду Любліна" в рамках «Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна на 2007 – 2013 роки», що співфінансувався за кошти міжнародної технічної допомоги Європейського союзу (ЄІСП), на базі ТЕЦ-2 в 2015 р. було створено ДП «Боднарівка», де з листопада 2016 р. розпочала роботу єдина в Україні лінія переробки трубчастих та компактних енергоощадних ламп.

Сучасний стан міського середовища

- З липня 2014 р. в місті функціонує система збору відпрацьованих батарейок, яка охоплює мережу із стаціонарних контейнерів, розміщених в державних установах, супермаркетах, закладах освіти та ЛКП. Є істотні зрушення в поводженні з крупногабаритними побутовими відходами (холодильники, пральні машини, ПК, монітори тощо), оскільки в місті вже з'явилися приватні структури, (ФОП Дубровська Г.В., ПП Екотех-Україна).
- **Основною проблемою щодо поводження з відходами залишається спорудження сміттєпереробного заводу й встановлення сміттєпереробних ліній для потреб міста; рекультивація Львівського сміттєзвалища, яке входить до переліку екологічно-небезпечних об'єктів на території Львівщини. Це саме стосується й ліквідації трьох озер з кислими гудронами, які класифікуються як відходи II класу небезпеки. Потребує подальшого розвитку система збору й утилізації будівельного сміття й крупногабаритних відходів побутової техніки, включаючи електронне обладнання. В місті потрібно налагодити схеми збору протермінованих ліків та реактивів, медичних відходів а також удосконалити утилізацію «зелених» та деревних відходів.**

Тваринний світ

Основними представниками міської фауни є птахи, ссавці і земноводні. З різних причин локального характеру у Львові за останні десятиліття знизилася чисельність раніше численних видів: міської ластівки (на 32%), садової горлиці (на 45%), галки (на 45%), грака (на 53%). ***Зменшення вдвічі популяцій окремих видів птахів - це тривожний сигнал, який свідчить про несприятливу ситуацію для птахів у Львові.***

Особливе місце у міській фауні займають домашні тварини – собаки і коти. Їхня чисельність у місті фахівцями оцінюється приблизно на рівні 50-55 тис.особин. Завдяки реалізації низки міжнародних проектів, кількість безпритульних тварин у місті зменшилася на порядок (від 7 тис. в 2012 р. до 600 в 2016 р.).

Природно-заповідний фонд та охорона біорізноманіття

На території міста знаходяться 3 об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення загальною площею 98,2 га та 40 об'єктів природно – заповідного фонду місцевого значення загальною площею 2394,6 га, серед яких особливе місце посідає РЛП „Знесіння”. Відсоток заповідних територій в межах міста становить 15%. Протягом останніх років було затверджено межі парків Стрийський, залізна вода, ім. Ів. Франка. Личаківський та ін.

ВИВЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ТА ЗБІР ПРОПОЗИЦІЙ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В МІСТІ ЛЬВОВІ

Соціологічне опитування було здійснене КП Інститут міста в 2012 р.

Було опитано 800 респондентів: 54% - жінки, 46% - чоловіки; за віком: 18-30 рр. – 30%, 31-45 рр. – 27%, 46-60 рр. – 26% та 61 р. і більше – 17%

На думку мешканців міста:

-
- пріоритетними є заходи щодо охорони атмосферного повітря, покращання водопостачання й водовідведення (відповідно 17,5; 14 та 12,3%).*
 - понад 10% коштів повинні використовуватися на створення нових зелених насаджень та відкриття міського муніципального притулку для тварин.*
 - 10% - на розвиток системи роздільного сортування ТПВ.*
 - 7,4% - встановлення антишумових екранів,*
 - близько 5% - на проведення природоохоронних акцій*
 - 6% - на забезпечення доступу громадськості до інформацій про стан довкілля в місті.*

Мета екологічної політики в Львові та критерії вибору пріоритетів

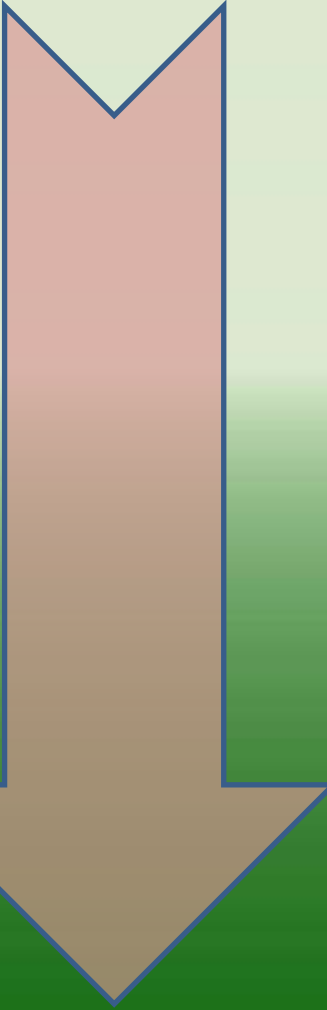
Метою екологічної політики в Львові було визначено створення управлінських передумов для покращання екологічного стану та сталого розвитку міста

Критерії вибору пріоритетів.

Зважаючи на потребу забезпечення виконання основних програмних завдань екологічної політики держави та Комплексної стратегії розвитку міста, було враховано основні чинники погіршення стану компонентів довкілля, характерні для Львова, а також проблеми, які не вдалося вирішити після реалізації заходів «Комплексної місцевої екологічної програми Львів 2016»

Рейтинг найбільш гострих екологічних проблем м.Львова

-
- незадовільний стан поводження з твердими побутовими відходами (відтермінування закриття діючого сміттєзвалища та облаштування екологічно безпечного полігону ТПВ), формування стихійних сміттєзвалищ.
 - критичний стан системи водовідведення та функціонування каналізаційної мережі.
 - значний рівень забруднення атмосферного повітря, особливо у центральній частині міста за рахунок комунального та приватного автотранспорту.
 - зменшення площі зелених насаджень міста та їхній незадовільний фітосанітарний стан.
 - активізація небезпечних морфо-динамічних процесів (карст, зсуви тощо)
 - рівень фінансування заходів щодо підвищення екологічної свідомості мешканців

Основні пріоритети екологічної політики

Основними пріоритетами екологічної політики в м. Львові на період 2017-2022 рр. визначено реалізацію заходів, які дозволять:

- вирішити проблеми з ТПВ за рахунок будівництва сміттєпереробного заводу та облаштування екологічно-безпечного полігону ТПВ***
- завершити каналізування території малоповерхової забудови міста,***
- зменшити забруднення атмосферного повітря пересувними джерелами (розширення використання електротранспорту),***
- зупинити процес зменшення площі зелених насаджень разом з покращенням їх фітосанітарного стану та естетичної привабливості, розбудувати екологічну мережу міста***
- сприяти формуванню екологічного світогляду мешканців усіх вікових категорій,***
- паспортизувати осередки активізації небезпечних морфо-динамічних процесів та розробити заходи щодо їх попередження***

Основні заходи програми

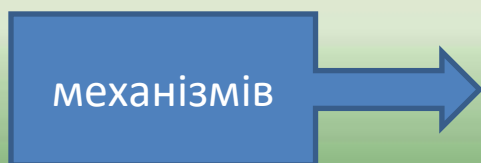
Кількість коштів, необхідних для реалізації основних заходів (загальний фонд міського бюджету та бюджету розвитку міста – 46%, міський фонд ОНПС – 25%, кошти підприємств –1%, залучені кошти – 28%).

Комплексні заходи щодо забезпечення комфортності мешканців міста	490 тис. грн. (100%)
Водопостачання та водовідведення, поверхневі водойми	34 710 тис. грн. (17%)
Утилізація, переробка та знешкодження відходів	2 880 тис. грн. (7%)
Охорона повітряного басейну міста	11 080 тис.грн. (3%)
Збереження зелених насаджень та інших компонентів живої природи	18 114 тис.грн. (15%)
Екологічна освіта, інформаційна діяльність та співпраця з громадськими організаціями	6 140 тис.грн. (56%)
Охорона та раціональне використання земельних ресурсів і геологічного середовища	6 715 тис. грн. (97%)
ЗАГАЛОМ	80 129 тис.грн. (25%)

Механізми забезпечення виконання Програми

Основними засобами забезпечення виконання програми буде комплексне поєднання

- організаційних
- управлінських
- економічних

які базуватимуться на наукових засадах та можливостях міжнародної співпраці

Очікувані результати

Завдяки реалізації Програми планується:

- розробити місцевий план дій з охорони навколишнього природного середовища із залученням громадських організацій, започатковано щорічний конкурс проектів «Краща екологічна ініціатива»
- створити гідрогеологічну карту міста, облаштувати рекреаційні зони поблизу міських водойм, збудувати станцію зливу стоків
- запровадити систему складування та компостування органічних відходів, опалого листя та деревних відходів, забезпечити збір небезпечних відходів (батареї, електронне та електричне устаткування) і великогабаритних відходів, а також екологічно безпечне збирання, перевезення й утилізацію люмінесцентних ламп;
- зменшити акустичне забруднення в зоні впливу основних автомагістралей та залізничного транспорту за рахунок реалізації Програми встановлення протишумових споруд/екранів.
- розробити комплексну стратегію озеленення міста, продовжено реконструкцію парків та скверів, програми управління популяціями птахів у місті;
- забезпечити врахування природоохоронних вимог в процесі відведення земель для розміщення об'єктів промисловості, будівництва, енергетики, транспорту і зв'язку та під час вирішення питань щодо вилучення (викупу), надання, зміни цільового призначення земельних ділянок за рахунок проведення інвентаризації зелених насаджень, винесення меж парків та скверів в натуру (в т.ч. об'єктів ПЗФ), запровадження кадастру та розробки великомасштабної карти розвитку небезпечних геологічних процесів.
- запровадити систематичне інформування про діяльність органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища через офіційний веб-сайт ЛМР, створення та підтримку сайту Екологічний форум Львова